

Kartlegging av foreldrestil: et spørreskjema for empatibasert, følelsesbevisst foreldrekompetanse

TEKST

Øyvind Fallmyr

Olaf Lund

Jens Egeland

PUBLISERT 27. mars 2024

DOI <https://doi.org/10.52734/TBCH7101>**ABSTRACT:**

The present study describes the construction of a new inventory that measures parenting style along five independent dimensions: 1) empathic communication; 2) authoritarian leadership; 3) valuation/compassion; 4) avoidant leadership and 5) mentalization. Existing models and inventories do not capture the same breadth and complexity of parenting skills as the present form. This inventory could potentially provide a more nuanced picture of the individual's parenting style and a more accurate indication of relevant areas of development. The results from our exploratory and confirmatory factor analysis with two different parent samples (n = 592 individual parents) revealed that the five-factor structure demonstrated a significant model fit of the five parental dimensions. The results of the project so far provide a good foundation for further standardisation and investigation of reliability and validity.

Keywords: inventory, emotion-focused, parenting style, factor analysis

EMNER

kartleggingsskjema

emosjonsfokuset

foreldrestil

faktoranalyse

Barn med psykiske vansker har et ekstra stort behov for trygge og helende relasjoner, både til foreldre og til ansatte i skole og barnehage. Foreldreveiledning er en viktig del av behandlingen i psykisk helsevern for barn og unge. En relativt ny tilnærming i Norge er emosjonsfokuset ferdighetstrening for foreldre (EFST) (Foroughe et al., 2019; Hagen et al., 2019). Dette er en opplevelsesbasert metodikk som springer ut fra humanistisk psykologi og emosjonsteori, emosjonsfokuset terapi og John Gottmans modell for følelsescoaching (Gottman & Declaire, 1997; Greenberg, 2021).

I EFST trenes foreldre i følelsesfokuset, empatisk kommunikasjon og problemløsning. Slike foreldreferdigheter har vist seg å predikere reduksjon i både internaliserings- og eksternaliseringsvansker (Cunningham et al., 2009; Dunsmore et al., 2013; Hurrell et al., 2017). Empatisk kommunikasjon antas å bryte negative transaksjonsprosesser mellom barnets væremåte og foreldre responser. Et eksempel er når barnets eksternaliseringsatferd gjør det vanskelig for foreldre å være inntonet og validerende, noe som igjen bidrar til økt eksternaliseringsatferd (Pinquart, 2017; Serbin et al., 2015). Studier på EFST har vist at selv et todagers kurs øker mestringsfølelse hos foreldre og kan ha en moderat til høy effekt på barnas symptomer og følelsesregulering (Foroughe et al., 2019; Lafrance et al., 2020; Wilhelmsen-Langeland et al., 2019). Ansar et al. (2023) fant at det å delta på EFST-kurs, i tillegg til seks timer individuell veiledning i etterkant, ga statistisk signifikant bedring i foreldrenes psykiske helse. Bedringen ble mediert av bedret psykisk helse hos barna.

Foreldrestil har tradisjonelt handlet om hvordan foreldre balanserer autoritet og omsorg. Den dominerende teoretiske modellen, som ligger til grunn for de fleste selvrapporteringskjemaer om foreldrestil, har vært en topolet to- eller trefaktormodell som kartlegger aspekter ved foreldreledelse (atferdskontroll/krav), anerkjennelse (varme og responsivitet) og autonomistøtte (Baumrind, 1966; Maccoby & Martin, 1983; Skinner et al., 2005). En topolet modell betyr at foreldrestilen måles på en enten-eller-skala hvor atferdsbeskrivelsene er motpoler – enten er du restriktiv, eller så er du autonomistøttende. En unipolar modell, derimot, er en både-og-modell, hvor du både kan være restriktiv og autonomistøttende. Disse tradisjonelle modellene favner imidlertid ikke om foreldrene også utøver empatisk kommunikasjon og empatisk forståelse – som står

sentralt i den humanistiske, emosjonsfokuserte psykologien (Greenberg, 2021; Hagen et al., 2019; Stiegler, 2015).

Vi har undersøkt om eksisterende kartleggingsskjemaer om foreldrestil måler områdene foreldreledelse, anerkjennelse og empatisk kommunikasjon i ett og samme skjema. Hurley et al. (2014) fant at av 164 kartleggingsskjemaer hadde kun fire akseptable verdier i en konfirmerende faktoranalyse. Ingen av disse fire måler foreldreledelse, anerkjennelse og empatisk kommunikasjon i ett og samme skjema. Vi har også undersøkt åtte relevante instrumenter som ikke var en del av studien til Hurley et al. (2014). Disse er: The Multidimensional Assessment of Parenting Scale (Parent & Forehand, 2017); Parents as Social Context Questionnaire (Keijser et al., 2020); Coping with children's negative emotions scale (Fabes et al., 1990); Parental Reflective Functioning Questionnaire (Luyten et al., 2017); Comprehensive General Parenting Questionnaire (Sleddens et al., 2014); Barrett-Lennard Relationship Inventory (Barrett-Lennard, 2015); Parent-Adolescent Relationship Scale (Burke et al., 2021) og Emotion-Related Parenting Styles (Hakim-Larson et al., 2006). En kortversjon av sistnevnte vil bli oversatt til norsk (Severinsen et al., 2022), men så vidt vi kjenner til, er ingen av de øvrige oversatt til norsk eller validert for norske foreldre. To av skjemaene, Barrett-Lennard Relationship Inventory og Emotion-Related Parenting Styles, måler empatisk kommunikasjon og forståelse, men de utelater foreldreledelse. Resten måler aspekter av foreldreledelse og anerkjennelse, men ikke empatisk kommunikasjon og forståelse.

Hensikten med vår studie er å lage et spørreskjema om foreldrestil som måler alle de tre dimensjonene: foreldreledelse, anerkjennelse og empatisk kommunikasjon (Fallmyr, 2022). Det å fange disse med ett og samme skjema vil potensielt synliggjøre flere nyanser i den enkeltes foreldrestil, og gi mer treffsikre beskrivelser av mulige utviklingsområder sammenlignet med eksisterende skjemaer. Vår tredimensjonale modell bygger på en syntese av den opprinnelige firefeltmodellen (Baumrind, 1966; Maccoby & Martin, 1983), hvor de differensierer mellom det vi kaller foreldreledelse og anerkjennelse, og Carl Rogers (1957) differensiering mellom anerkjennelse (unconditional positive regard) og empatisk forståelse (empathic understanding).

Vi har operasjonalisert de tre dimensjonene med to underkategorier i hver dimensjon for å favne vesentlige aspekter ved foreldreskapet. Spørreskjemaet vil da potensielt bestå av seks underkategorier. 1)

Foreldreledelse består av a) krav og normer: evnen til å ivareta forventninger og grenser på en tydelig, tilpasset, fleksibel og passe konsekvent måte og b) selvstyring: evnen til selvregulering, selvorganisering og planlegging. 2) **Anerkjennelse** består av c) verdsettelse: evnen til å uttrykke omtanke og støtte gjennom positiv verdsettelse og involvering, autonomistøtte, kjærlighet, ros, oppmuntring og respekt for barnets egenart og d) transparens: åpenhet og ærlighet, altså evnen til å vise åpenhet og ta imot tilbakemeldinger med nysgjerrighet. 3) **Empati** består av e) empatisk kommunikasjon: evnen til å utforske, validere og forstå følelser og underliggende behov og f) mentalisering: evnen til å forstå barnets perspektiv og se hvordan egen væremåte påvirker barnet.

Vi legger til grunn at foreldreledelse, anerkjennelse og empati er tre uavhengige dimensjoner som gir ulike individuelle foreldrestiler. For eksempel kan noen vise anerkjennelse uten å forstå hvilke følelser og oppfatninger andre har. God foreldreledelse og anerkjennelse uten empatisk kommunikasjon og forståelse kan høres sånn ut fra barneperspektivet: «Pappa er som regel stabil og forutsigbar, har passe forventninger, rutiner og regler, han er støttende og oppmuntrende, tar meg for den jeg er, og tåler at jeg er sint iblant. Men han forstår meg ikke, skjønner ikke hva jeg trenger.»

Andre kan ha empatisk forståelse og innlevelse, men ikke evne eller vilje til å uttrykke anerkjennelse i form av berøring eller utsagn som uttrykker aksept, verdsettelse eller hengivenhet. Det siste er spesielt aktuelt i møte med antisosial atferd eller verdier som bryter med egne, eller kulturens, normer. Vi ser det for eksempel hos foreldre som oppnår empatisk forståelse av barnet, men likevel ikke klarer å vise hengivenhet på grunn av egne sterke kamp-, flukt- eller frysreaksjoner.

God foreldreledelse, svak anerkjennelse, men god empatisk kommunikasjon og forståelse kan på sin side høres sånn ut fra barneperspektivet: «Pappa er som regel stabil og forutsigbar, har passe forventninger, rutiner og regler, han trøster meg sjelden, og han gir ikke klemmer eller viser at han er glad i meg, og han aksepterer ikke at jeg har gaming som hobby. Men han forstår godt hva jeg tenker og føler om ting, og hva jeg trenger for å ha det bra.»

Nedenfor vil vi gjøre rede for prosessen med utvikling av skjemaet og testing av faktorstruktur i en serie eksplorerende faktoranalyser (EFA) hvor ledd tas inn og ut. Til sist beskriver vi den konfirmerende faktoranalysen (KFA), som ble gjort med et nytt utvalg, der vi tester hvorvidt det endelige skjemaet faktisk måler det vi håper å få til, på en psykometrisk tilfredsstillende måte. I KFA kan vi beregne samsvarsverdier mellom modell og observerte skårer, og ut fra standarder for slike verdier si noe om hvorvidt faktormodellen er god. Vi setter også EFA-modellen opp mot andre modeller, og ser på om variansen i materialet kan beskrives på enklere måter enn EFA-modellen. Til slutt rapporterer vi foreløpige normresultater på skjemaet basert på 105 besvarelser. Vi gjør oppmerksom på at det i fortsettelsen av dette prosjektet må foretas en mer omfattende normering og validering for å teste ut betydningen av ulike profiler.

Metode

Datainnsamling

Prosjektet ble sendt til den Regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK), som konkluderte med at prosjektet ikke var søknadspliktig (søknadID 142166).

Datainnsamlingen ble utført i perioden fra oktober 2020 til oktober 2022. Den ble foretatt både med en penn- og-papir-versjon og med en questbackløsning via SMS.

Deltakere

EFA-utvalget besto av 376 foreldre til barn i alderen 5–19 år. Av disse var 71 % foreldre til barn i poliklinisk utredning eller behandling ved barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling. De ble rekruttert enten ved at behandlingsansvarlig delte ut spørreskjema, eller ved at de fikk lenke til spørreskjema på SMS. De resterende 29 % var foreldre som ble rekruttert utenom klinisk virksomhet, primært skoleansatte. Av respondentene var 70 % mødre. Aldersfordelingen viser 29 % fra 5–9 år, 24 % fra 10–12 år, 32 % fra 13–15 år og 15 % fra 16–19 år. Av utvalget besvarte 17.3 % via QR/SMS og 82.7 % på papir. KFA-utvalget besto av 224 foreldre, 71 % var mødre. Kjønnfordelingen mellom barna var 54.5 % jenter og 45.5 % gutter. Kartleggingsskjema ble delt ut under foreldreveiledningskurs, og 70.5 % besvarte via QR/SMS og 29.5 % på papir. Det ble for omfattende for poliklinikkens ansatte å registrere hvor mange skjema de delte ut totalt sett. Vi kunne derfor ikke tallfeste responsraten.

Prosedyre for utforming og utvelgelse av ledd

Det ble innhentet forslag til kandidatledd basert på de tre definerte områdene foreldreledelse, anerkjennelse og empatisk kommunikasjon fra flere kilder: Behandlere i BUPA med kompetanse i emosjonsfokuset foreldretrening for foreldre (EFST) og rundt hundre kursdeltakere ansatte i skolen. Om lag 200 forslag til ledd ble bearbeidet og redusert til 60 ledd og videre til 50 ledd etter innspill fra en referansegruppe. Disse 50 ble brukt i EFA-analysen. Konstruksjonen av leddene besto av flere prosesser. Språklig nyansering var viktig for å fremme innholdsvaliditet, slik at ulike aspekter ved den latente faktoren kommer frem. Konkretisering, eksemplifisering og forenklinger var viktig for å fremme språklig stringens og entydighet, slik at risiko for idiosynkratiske tolkninger ble redusert. På enkelte ledd la vi inn en hyppighetsvurdering ved ordet «ofte» – etter tilbakemelding om at dette ville gjøre vurderingen enklere. Vi hadde ellers som mål å ta hensyn til kjente målefeil (Podsakoff et al., 2012). Vi forsøkte å redusere samtykkende bias (at noen tenderer mot å svare enig uansett) og sosial ønskevurderings-bias (at noen sensurerer seg for å fremstå i et bedre lys) ved å lage reverserte ledd til faktorene (jeg er følelsesmessig stabil og forutsigbar / jeg er ofte for lite stabil i min væremåte). Leddene som tentativt måler samme faktor, ble plassert lengst mulig fra hverandre for å unngå «oppblåste» korrelasjoner (Podsakoff et al., 2012).

Semantic Theory of Survey Response antar at besvarelser på ledd i kartleggingsskjemaer vil korrelere dersom de deler semantisk mening. Det er funnet at så mye som 86 % av variansen i relasjoner mellom variabler er a priori predikerbare (Arnulf et al., 2014; Arnulf et al., 2018). For å redusere risiko for kunstig oppblåste korrelasjoner som følge av semantisk likhet utformet vi leddene med mest mulig variasjon i begrepsbruk. Vi brukte minst mulig synonymer og antonymer, men heller konkrete atferdsbeskrivelser som belyser dimensjonen fra ulike vinklinger.

Faktoranalyse av data fra en likertskala krever at graderingene defineres entydig og med like store intervaller mellom hver verdi. Da vi testet en topolet modell, der leddene varierer fra for mye til for lite av noe, valgte vi å bruke en seksdelt skala fra minus tre til pluss tre (fra *stemmer svært dårlig* til *stemmer svært godt*).

Statistiske analyser

For å vurdere om korrelasjonsmatrisen var egnet til faktoranalyse brukte vi Barlett's test of sphericity og Kaiser-Meyer-Olkins (KMO) mål for adekvat sampling. Vi vurderte hvor mange faktorer som skulle beholdes ved hjelp av Kaisers kriterium om egenverdi over en, vurdering av scree plot og parallellanalyse (PA). Parallellanalyse ble gjort med Brian O'Connors syntaxfil til SPSS (<http://oconnor-psych.ok.ubc.ca/nfactors/parallel.sps>) (O'Connor, 2000). For å vurdere reliabilitet brukes McDonalds omega (McDonald, 2013). Vi foretok prinsippal aksefaktorering med rotasjonsmetode varimax med Kaisers normalisering (Goretzko et al., 2021). Til analysene i KFA-utvalget benyttes R (R Core Team, 2013) og pakken lavaan (Rosseel, 2012). For å undersøke om metode for datainnsamling, altså penn og papir eller QR-kode/SMS, påvirket besvarelsene ble dette lagt inn som en kovariat i den konfirmerende faktoranalysen. En slik MIMIC-modell (multiple indicators, multiple causes model; Brown, 2006) vil da undersøke om forskjeller i gjennomsnittlige verdier på faktorene er forskjellig for de to ulike metodene.

Resultater

Eksplorerende faktoranalyse

Fem respondenter fra utvalget for den eksplorerende faktoranalysen (EFA) ble ekskludert som utliggere etter Mahalanobis distanse-analyse. Kaiser-Meyer-Olkins mål (KMO) for adekvat sampling bekreftet at målet for adekvat sampling er godt (KMO = .893), og Barlett's test of sphericity var statistisk signifikant (kvikvadrat 6794.423, $p < .001$). Det vil si at materialet var egnet for faktoranalyse. Det var kun 0.32 % mistede data. Tre kriterier ble lagt til grunn for å velge ledd for den endelige EFA-analysen. Først fjernet vi ledd med ekstreme gjennomsnittsverdier (over fem eller under to), såfremt disse «svake» variablene ikke skilte mellom informantgrupper som foreldres kjønn, barnets alder eller om barnet var pasient ved BUPA eller ikke. Dette sjekket vi med variansanalyse (ANOVA). Vi utelot ledd med lav felles varians, altså variabler med kommunalitet under fire. Til sist ekskluderte vi komplekse variabler hvor det var kryssladninger med lav faktorladning. Den endelige faktorløsningen hadde 21 ledd fordelt på fem faktorer. På grunn av skjevhet større enn -2 på et av leddene i faktor 3 valgte vi å prøve ut tre nye ledd i kartleggings skjemaet til KFA-en for å sjekke om disse kom ut med mindre skjevhet. Da skjevheten på det opprinnelige leddet ble redusert til akseptable $-1,85$, ble de opprinnelige leddene beholdt og de tre «reserveleddene» lagt til side.

Den endelig faktorløsningen forklarte 44.4 % av variansen (faktor 1: 13.5 %; faktor 2: 9.3 %; faktor 3: 8.7 %; faktor 4: 6.9 %; faktor 5: 5.7 %). De fem faktorene (se tabell 1) kalles: 1) Empatisk kommunikasjon; 2) Autoritær ledelse; 3) Verdsettelse; 4) Unnvikende ledelse og 5) Mentalisering. Vi fikk altså ikke støtte for en topolet trefaktorløsning bestående av seks underkategorier, men EFA-en ga støtte for en unipolar femfaktormodell (hvor underkategorien som måler transparens, ikke er med). Vi ser også at det i denne modellen differensieres mellom anerkjennelse og empatisk kommunikasjon. Foreldreledelse og empati fremstår som forventet som ulike dimensjoner. Det kan forstås som en nyansering av den topoledede modellen fordi det gir rom for mer differensiering, altså for å fange mer sammensatte atferdsrespons. Vi ser av tabell 1 at faktor 5, Mentalisering, har to kryssladninger til faktor 1 Empatisk kommunikasjon. Disse komplekse leddene vil i det ferdige spørreskjemaet kunne lade på begge faktorer med en vektet verdi.

Tabell 1 (PDF)

Standardiserte faktorladninger, gjennomsnittsverdier, skjevhet og kurtose

	Empatisk kommunikasjon (EK)	Autoritær ledelse (AL)	Verdsettelse (V)	Unnvikende ledelse (UL)	Mentalisering (M)	Gj.snitt (SD)	Skjevhet / kurtose
EK1: Jeg pleier ofte å undersøke hva negative følelsesreaksjoner eller væremåter hos barnet betyr, dvs. hva slags følelser som er aktivert, og hvilke behov følelsene signaliserer. For eksempel om «stygge ord» kan bety at barnet er skuffet eller egentlig skammer seg og trenger trøst og oppmuntring.	.613					4.54 (1.01)	-.45 / -.00
EK2: Jeg pleier å hjelpe barnet med å akseptere og forstå følelsesreaksjoner når noe er vanskelig: f.eks. ved å si: «ikke rart at du blir redd (flau, sint, lei deg), fordi ...»	.622					4.63 (1.04)	-.59 / .18
EK3: Hvis jeg ber barnet om unnskyldning for noe, så forteller jeg barnet hva jeg tror han/hun følte i situasjonen (f.eks. «da jeg kalte deg sutrete, tror jeg du ble lei deg og sint»).	.579					4.14 (1.12)	-.25 / -.23
EK4: Jeg hjelper ofte barnet med å bli bevisst på og forstå følelsesreaksjoner ved å utforske, sette ord på og bekrefte det barnet føler og trenger (f.eks. ved å si: «Var det sårende å ikke bli invitert? Føler du deg avvist?»	.689					4.53 (.97)	-.13 / -.53
EK5: Jeg prøver ofte å få barnet til å kjenne etter hva han/hun føler, ved at jeg er interessert, aksepterende og forståelsesfull.	.598					4.73 (.84)	-.18 / -.32

EK6: Når jeg og barnet er veldig uenige om noe, forsøker jeg å finne ut hvilke følelser og forventninger som ligger bak barnets reaksjon.	.553	4.41 (.93)	-.28 / -.11
AL1: Jeg blir ofte for streng med barnet, stiller for store krav til selvstendighet og modenhet, f.eks. for mange krav, for vanskelige krav, for langvarige aktiviteter, for kort frist på ting etc.	.628	2.92 (1.23)	.29 / -.57
AL2: Jeg er ofte for lite stabil i min væremåte sammen med barnet (blir for ustrukturert, uforutsigbar, brå endringer i humør, blir impulsstyrt).	.547	2.25 (1.17)	.89 / .32
AL3: Jeg blir for ofte bråsinnt eller sier sårende ting til barnet.	.691	2.16 (1.17)	.92 / .32
AL4: Jeg kan ofte bli for streng, sta og for lite fleksibel med regler og krav.	.647	3.01 (1.23)	.18 / -.83
V1: Jeg er flink til å vise eller si til barnet at han/hun er verdifull.	.663	5.36 (.81)	-1.24 / 1.33
V2: Jeg forteller ofte barnet hva jeg setter pris på med han/henne.	.714	5.30 (.81)	-1.02 / .58
V3: Jeg sier og viser ofte at jeg er glad i barnet, f.eks. ved å gi en klem eller si «jeg er glad i deg».	.710	5.66 (.67)	-2.46 / 6.91
UL1: Når barnet bryter regler eller forventninger, tar jeg det sjelden opp med barnet fordi jeg synes dette er vanskelig å gjøre.	.428	1.80 (.96)	1.70 / 3.65

UL2: Jeg blir ofte overforsiktig, overkontrollert eller «handlingslammet» sammen med barnet.		.532		2.29 (1.24)	.81 / -.22	
UL3: Jeg reagerer ofte med for lite følelser, sånn at barnet kan tro jeg ikke bryr meg.			-.382	.458	2.07 (1.17)	.95 / .10
UL4: Jeg blir ofte følelsesmessig tildekkende/overkontrollert overfor barnet, tar på en «maske» som dekker over det jeg egentlig føler.				.555	2.56 (1.24)	.45 / -.57
UL5: Jeg er ofte for ettergivende, jeg gir meg for lett hvis barnet maser eller nekter.				.528	2.97 (1.37)	.37 / -.70
M1: Jeg tenker ofte over barnets selvbilde (hva barnet føler og tenker om seg selv).	.405			.443	5.16 (.91)	-1.05 / .83
M2: Jeg tenker ofte over hvilke oppfatninger og følelser barnet har om sin livssituasjon.				.610	4.78 (1.05)	-.83 / .49
M3: Jeg pleier ofte å tenke over hvordan jeg påvirker barnet.	.311			.549	4.98 (.83)	-.45 / -.30

Merknad. Ekstraksjonsmetode: Prinsipal aksefaktorering. Rotasjonsmetode: Varimax med Kaiser normalisering. Rotasjonen konvergente etter seks iterasjoner.

Reliabilitet

Av de fem faktorene kom de tre første ut med god indre konsistens med McDonalds omega, og de to siste i grenseland for adekvat indre konsistens: faktor 1: .830 ($n = 368$); faktor 2: .746 ($n = 362$); faktor 3: .796 ($n = 369$); faktor 4: .651 ($n = 364$); faktor 5: .688 ($n = 371$).

Den endelige korrelasjonsmatrisen viser få kryssladninger og har adekvat indre reliabilitet, selv om faktor 4 og 5 ligger i et grenseområde. Faktorkorrelasjonsmatrisen med promax, Kaiser normalisering rotasjon, viser at korrelasjonene mellom faktorene ikke overstiger 7. Dette indikerer tilstrekkelig fravær av delt varians og tilstrekkelig uavhengighet mellom faktorene.

Konfirmerende faktoranalyse

I andre del av utviklingen og valideringen av spørreskjemaet ble det gjennomført en KFA i et nytt utvalg. Der undersøker vi om femfaktorløsningen fra EFA-en holder seg i et nytt utvalg, og vurderer femfaktorløsningen opp mot enklere faktormodeller.

Om kartleggings skjemaene ble samlet inn via SMS/QR-kode eller på papir, predikerte i liten grad forskjeller i faktorene. Standardiserte regresjonskoeffisienter på de fem faktorene varierte mellom -0.03 og 0.08 og med p-verdier mellom $.69$ og $.28$.

To kartleggings skjemaer var ikke fullstendig besvart og ble utelatt fra analysene. Den endelige analysen var basert på skjemaer fra $n = 221$ foreldre. Mardias test for multivariat skjevhet og kurtose (Mardia, 1970) viser ikke-normalitet for både skjevhet og kurtose ($p < .0001$). For å korrigere for multivariat ikke-normalitet brukes maximum likelihood estimering med robuste standardfeil og en Satorra-Bentler skalert teststatistikk. Vi rapporterer ulike mål på modelltilpasning («goodness of fit»-parametre), og frihetsgradene gjenspeiler kompleksiteten i modellen. I faktoranalyser legges parsimonitets-prinsippet til grunn (det enkleste er det beste) og χ^2/df gjenspeiler dette ved å se på samsvar i forhold til kompleksitet. Verdier her bør være < 2 . Vi rapporterer mål på absolutt tilpasning TLI (Tucker-Lewis index) og CFI (Comparative fit index), hvor høyere verdier viser bedre tilpasning, og modelltilpasningsmålet RMSEA (Root mean square error of approximation), hvor lavere verdier viser bedre tilpasning, basert på anbefalinger av Schreiber et al. (2006). For modellsammenligning rapporteres også AIC (Akaike information criterion) og BIC (Bayes information criterion), hvor lavere verdier er bedre. Mål på tilpasning for alle KFA-modellene ble vurdert mot RMSEA $\leq .08$, CFI $\geq .90$ og TLI $\geq .90$ som akseptabel tilpasning og RMSEA $\leq .06$, CFI $\geq .95$ og TLI $\geq .95$ som god tilpasning (Hu & Bentler, 1999).

Kandidatmodellen, med 50 ledd, fra EFA-en har en femfaktorløsning og ble sammenlignet med følgende enklere modeller (se tabell 2): En firefaktormodell der Empati og Anerkjennelse slås sammen til en faktor, og en trefaktormodell der Empati og Mentalisering slås sammen til en faktor, Autoritær ledelse og Unnvikende ledelse slås sammen til en annen, og Anerkjennelse er uforandret som den tredje faktoren. I tillegg undersøkes en enfaktormodell.

Tabell 2

Goodness of Fit-indekser for ulike faktormodeller (n = 221)

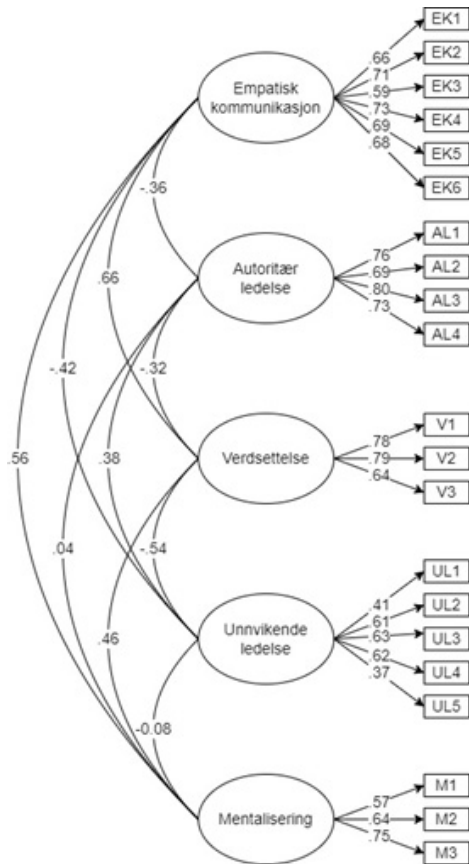
Modell	χ^2	df	χ^2/df	CFI	TLI	RMSEA	AIC	BIC
1 faktor	715.288	189	3.78	.575	.528	.122	13908.253	14050.976
3 faktorer	391.305	167	2.34	.816	.790	.084	12785.105	12931.226
4 faktorer	320.852	164	1.96	.874	.854	.070	12700.953	12857.269
5 faktorer	274.118	179	1.53	.926	.913	.052	13397.736	13574.440

Merknad. χ^2 = Satorra-Bentler skalert khikvadrat, df = degrees of freedom (frihetsgrader), χ^2/df = Satorra-Bentler skalert khikvadrat delt på frihetsgrader, CFI = Comparative fit index, TLI = Tucker-Lewis index, RMSEA = Root mean square error of approximation, AIC = Akaike information criterion, BIC = Bayes information criterion. Fet skrift viser best tilpasningsverdi av modellene.

Modellen med en faktor viste dårlig tilpasning, som gir støtte for multidimensjonalitet. Trefaktormodellen viste akseptabel absolutt tilpasning, men svak relativ tilpasning. Firefaktormodellen viste best sammenlignbar tilpasning, og også akseptabel absolutt tilpasning, men svak relativ tilpasning. Femfaktormodellen hadde best absolutt tilpasningsindeks med RMSEA (.052) og akseptable verdier for CFI

(.926) og TLI (.913). AIC og BIC (sammenlignende tilpasning) var lavest for firefaktormodellen (sannsynligvis på grunn av mindre komplekse modeller). Figur 1 viser den foretrukne faktormodellen fra EFA-en.

Figur 1 Femfaktormodellen med best samsvar mellom modell og observerte skårer

Modifikasjonsindeksene til kandidatmodellen viste flere mulige forbedringer ved å tillate kryssladninger og delt feilvarians mellom enkelte ledd. Flere var knyttet til manglende kryssladninger, som er en begrensning satt på forhånd i konfirmerende faktoranalyse. Når det gjelder forholdet mellom faktorene, viste femfaktormodellen positiv kovarians mellom faktorene Empati, Verdsettelse og Mentalisering, og hvor disse hadde negativ kovarians med Autoritær ledelse og Unnvikende ledelse. Det var ingen signifikant kovarians mellom Autoritær ledelse og Mentalisering og Unnvikende ledelse og Mentalisering. Faktorladninger varierte fra .37 [ledd UL5] til .80 [ledd AL3]. Ett ledd – UL5: «jeg er ofte for ettergivende ...» – viste faktorladning under .40 og ble dermed vurdert som et «svakt» ledd (Boateng et al., 2018). Det betyr at leddet deler lite varians med den latente faktoren, og indikerer at det måler noe annet enn Unnvikende ledelse eller har stor grad av målingsfeil.

Vi har utformet foreløpige gjennomsnittsskårer og prosentilverdier (se tabell 3) på de fem skalaene basert på 105 besvarelser fra normalutvalget (65 % mødre, 59 % jenter). Ledd M1 lader like mye på to skalaer (EK og M), og skåringsverdien teller likt i begge skalaene. Mistede data i dette materialet ble erstattet med gjennomsnittsverdien for leddet. Vi foreslår å dele hver skala i tre nivåer, høy, middels og lav skår, hvor terskelverdien settes til under 16. prosentil for lav skår, over 84. prosentil for høy skår, og middels skår defineres som området mellom 16. til 84. prosentil. En slik tredelt skala for hver faktor gir teoretisk sett 125 mulige kombinasjoner av ulike foreldrestiler.

Tabell 3

Gjennomsnittsverdier, standardavvik og prosentilverdier for normalutvalg (n = 105)

	EMPATISK KOMMUNIKASJON (EK)	AUTORITÆR LEDELSE (AL)	VERDSETTELSE (V)	UNNVIKENDE LEDELSE (UL)	MENTALISERING (M)
Gj.snitt (SD)	4.56 (.71)	2.51 (.81)	5.50 (.56)	2.12 (.72)	4.93 (.77)
5. prosentil	3.29	1.25	4.33	1.00	3.43
16. prosentil	3.86	1.75	5.00	1.40	4.00
50. prosentil	4.57	2.50	5.67	2.20	5.00
84. prosentil	5.29	3.26	6.00	2.80	5.68
95. prosentil	5.81	4.00	6.00	3.54	6.00

Diskusjon

I denne studien har vi hatt som mål å undersøke faktorstrukturen i et spørreskjema vi har utviklet for å måle en tentativ trefaktormodell for foreldrestil basert på et emosjonsfokuset perspektiv. Hver av de tre faktorene har også to underkategorier: Foreldreledelse (forventninger og grenser samt selvregulering og struktur), Anerkjennelse (verdsettelse, aksept, autonomistøtte og omsorgsfullhet, samt åpenhet og ærlighet) og Empati (empatisk utforskning og validering av følelser og behov, samt mentalisering).

Faktoranalysene ga best støtte for en mer kompleks unipolar modell med fem faktorer som hadde tilstrekkelig gode verdier for samsvar mellom modell og data. Denne faktorstrukturen viste seg også som den beste når den ble sammenlignet med tre enklere modeller, inkludert en trefaktormodell. Femfaktormodellen vi fant, har følgende faktorer: 1) Empatisk kommunikasjon (EK); 2) Autoritær ledelse (AL); 3) Verdsettelse (V); 4) Unnvikende ledelse (UL) og 5) Mentalisering (M). De fremstår som meningsfulle teoretiske konstrukturer som favner fem av de til sammen seks underkategoriene i vår tentative foreldrestilmodell. Den latente underkategorien transparens under dimensjonen Anerkjennelse var den eneste som ikke besto møtet med dataene slik vi hadde operasjonalisert faktoren.

Både empati- og foreldreledelsesfaktoren fra den opprinnelige tentative trefaktormodellen delte seg i to unipolare faktorer, henholdsvis Empatisk kommunikasjon og Mentalisering og Autoritær og Unnvikende ledelse. Det er i tråd med tidligere forskning. Flere har funnet at konstrukturer knyttet til foreldrestil er multidimensjonale og ikke topotele, som de opprinnelige modellene for foreldrestil hevdet (Egeli et al., 2015; Keijser et al., 2020; Skinner et al., 2005). Faktoranalysene gir støtte for den opprinnelige trefaktormodellens differensiering mellom Empatisk kommunikasjon og Anerkjennelse (her kalt Verdsettelse). Vår studie gir altså empirisk støtte til at det er hensiktsmessig å skille mellom anerkjennelse og empati, slik for eksempel Fallmyr (2022) anbefaler etter mal fra Rogers (1957).

Foreløpige tolkningsprinsipper

Leddene som ble konstruert for å fange positiv foreldreledelse (å ivareta sunne grenser og krav, stabilitet og struktur), måtte forkastes etter den eksplorerende faktoranalysen. Det peker mot at positiv foreldreledelse heller måles *indirekte* med lave skårer på skalaen Autoritær ledelse (AL) sammen med skårer som indikerer fravær av unnvikelse eller neglisjering: lav skår på Unnvikende ledelse (UL) og middels eller høye skårer på Verdsettelse (V). En slik profil indikerer det som kalles en autoritativ foreldrestil, hvor både krav/grenser og anerkjennelse/responsivitet ivaretas.

En lav skår på UL indikerer ivaretagelse av grenser og handlekraft når barnet utfordrer. En høy verdi på både AL og UL indikerer veksling mellom å være for streng og for unnvikende, altså inkonsistent grensesetting og kravhåndtering. Høy verdi på AL og lav på UL kan indikere en autoritær foreldrestil. Lav verdi på AL og høy på UL kan indikere en unnvikende foreldrestil. Lav skår på AL, høy skår på UL, lav skår på V, Empatisk kommunikasjon (EK) og Mentalisering (M) kan indikere en lite involvert, neglisjerende foreldrestil. Disse fire

profilene svarer til de fire tradisjonelt definerte foreldrestilene: autoritativ foreldrestil, autoritær foreldrestil, unnvikende foreldrestil og neglisjerende foreldrestil (Baumrind, 1966; Maccoby & Martin, 1983).

Spørreskjemaet kan i tillegg fange opp det vi antar er en optimal foreldrestil, basert på et emosjonsfokustert perspektiv og støttet av forskningsfunnene til Ansar et al. (2022). Dette vil være kombinasjonen av tilpassede krav og grenser, tilstrekkelig anerkjennelse og verdsettelse og ikke minst god empatisk forståelse av barnet gjennom utforskning og validering av følelser og behov. En slik foreldrestil antas å fremme barnets psykiske helse og selvregulering mer enn en autoritativ stil. Det er blant annet fordi barnet vil øke følelsetoleransen og følelsesbevisstheten mer når foreldrene validerer følelser og reparerer relasjonsbrudd enn om de kun trøster, oppmuntrer og realitetsorienterer – som gjerne kjennetegner en autoritativ stil. Den optimale foreldrestilen fremmer også *læring* i større grad. Grovt forenklet kan vi si med Joanne Dolhanty (Hagen et al., 2019) at «det viktigste er ikke å få barnet til å føle seg bedre, men å bli bedre til å føle», altså at barnet blir bedre på å legge merke til følelssignaler, tolerere dem, sette ord på dem og skjønne hva de betyr. Det blir også bedre til å prosessere følelser, altså å la følelsene «være i rommet og føles» lenge nok til at de transformeres – å endre følelser med følelser (Greenberg, 2021). Mens den optimale stilen handler om å hjelpe barnet til «å bli bedre til å føle», vektlegger den autoritative stilen å hjelpe barnet til «å føle seg bedre», i betydningen å bli trygg og velregulert. Anerkjennelse i form av trøst, oppmuntring og fysisk regulering kan «skru av» de viktige følelssignalene, slik at de ikke blir forstått og ikke endrer seg.

En optimal foreldrestil vil vise seg som høy skår på EK, V og M, kombinert med lav skår på AL og UL. Det kan være nyttig å se på enkeltleddene på skalaen Autoritær ledelse (AL), da to ledd (AL1 og AL4) måler strenghet/rigiditet og to (AL2 og AL3) måler emosjonell stabilitet og struktur.

Et siste moment er at modellen legger til grunn at «passelig mye» er det beste. Det betyr at det er to grøfter å gå i på de beskrevne foreldreferdighetene: for høye krav versus for lave krav, for ustabil foreldreledelse versus for overkontrollert/overstrukturert foreldreledelse, for mye anerkjennelse versus for lite, for mye empati versus for lite. Ekstremskårer bør vurderes i lys av det. Inntil videre antar vi at høye skårer på områdene EK, V og M er mer gunstig enn middels skårer.

Tre kasus

Vi vil illustrere bruken av spørreskjemaet med tre anonymiserte kasus hentet fra det kliniske utvalget, hvor vi gjør blindtolkninger av resultatet. Tolkningene er høyst tentative og må valideres i fremtidige undersøkelser av normgrunnlag og validitet.

Tabell 4

Kasus 1: Mor til 17 år gammel gutt

	RÅSKÅR	PROSENTILOMRÅDET	FORELDRESTIL
Empatisk kommunikasjon (EK)	3,3	Lav	Vekslende autoritær-unnvikende, med lite anerkjennelse og empatisk følelsesutforskning og -validering
Autoritær ledelse (AL)	4,0	Høy	
Verdsettelse (V)	3,3	Lav	
Unnvikende ledelse (UL)	4,8	Høy	
Mentalisering (M)	5,3	Middels	

Her kan vi anta at mor veksler mellom å bli for streng og sint i noen situasjoner (AL) og unnvikende og utydelig i andre (UL). Dette sammen med lite uttrykt verdsettelse og hengivenhet (V) og lite empatisk utforskning og validering av følelsestilstander (EK) gir et tentativt bilde av en konfliktfylt relasjon med mye avmakt og frustrasjon hos både mor og sønn. Det kan være utydelige forventninger og grenser, og viktige

psykologiske behov som ikke fanges opp. Mor tenker kanskje mye på sønnen og hvordan hun påvirker situasjonen (M), men vet ikke helt hvordan hun skal komme ut av gjentakende sykluser hvor konfrontasjon og sinne avløses av distansering og avmakt.

Tabell 5

Kasus 2: Far til 9 år gammel jente

	RÅSKÅR	PROSENTILOMRÅDET	FORELDRESTIL
Empatisk kommunikasjon (EK)	4,9	Middels	Kravstor, temperamentsfull og omsorgsfull
Autoritær ledelse (AL)	4,5	Høy	
Verdsettelse (V)	6,0	Høy	
Unnvikende ledelse (UL)	1,2	Lav	
Mentalisering (M)	6,0	Høy	

Far opplever seg som både kravstor og bestemt, kanskje for streng og brå (AL), en som sjelden viker unna grensesetting (UL), og som er autentisk og ærlig i det han viser av følelser (UL). Han rapporterer også mye anerkjennelse ved å ofte vise hengivenhet og at han er glad i datteren (V), og at han reflekterer mye over hvordan jenta har det, og hvordan han påvirker henne (M). En slik nokså autoritær foreldrestil, kombinert med kjærlighet og varme, kan føre til at jenta sensurerer viktige følelssignaler som far trenger å forstå. Han klarer ikke alltid å utforske og validere viktige følelser som ligger under atferden (EK). En autoritær tendens med svært lite unnvikelse og ettergivenhet krever god innsikt og evne til empatisk kommunikasjon, blant annet for å be om unnskyldning på en god måte når følelsene blir for sterke. Kanskje trenger han innspill på hvordan bli mer fleksibel på enkelte krav og grenser, og bli bevisst på hvordan bråheten ikke skal ødelegge relasjonen til datteren. Det kan være lurt å sjekke enkeltleddene for å vurdere om det er strenghet, ustabilitet eller begge, som gir den høye verdien.

Tabell 6

Kasus 3: Mor til 11 år gammel gutt

	RÅSKÅR	PROSENTILOMRÅDET	FORELDRESTIL
Empatisk kommunikasjon (EK)	3,4	Lav	Varm og passelig streng, men lite følelssvaliderende og nysgjerrig på barnets indre liv (Autoritativ)
Autoritær ledelse (AL)	2,3	Lav	
Verdsettelse (V)	5,0	Høy	
Unnvikende ledelse (UL)	2,4	Middels	
Mentalisering (M)	3,7	Lav	

Mor vurderer seg som mer anerkjennende og hengiven (V) enn empatisk utforskende og validerende. Hun opplever seg ikke spesielt unnvikende, utydelig eller konfliktsky (UL) og lite preget av urimelige krav, rigiditet

eller ustabile følelsesutbrudd (AL). Dette kan tyde på en god relasjon. Hun reflekterer imidlertid ikke så mye over sønnens opplevelser (M) og utforsker ikke så mye følelsenes mening og budskap (EK). Kanskje vil kunnskap og bevisstgjøring om utforskning og validering av følelser hjelpe sønnen med følelsesregulering og problemløsning?

Begrensninger

Responsraten ble ikke undersøkt, men vi antar at den er under 50 % og kan derfor ikke hevde at utvalget er representativt. Lav responsrate er et særlig vanlig problem ved normeringsundersøkelser. Vi mener at våre analyser har gyldighet til tross for dette, da denne undersøkelsen ikke er en normeringsstudie. Det gjør likevel at de foreløpige normene som presenteres, må brukes med forsiktighet i påvente av en grundigere normering. Den skjeve kjønnsfordelingen mellom foreldre i begge utvalgene med 70 % mødre antas å svare til den kliniske hverdagen, hvor flest mødre følger barna til klinikken. Analysene våre viser at femfaktormodellen ikke er perfekt, da verdiene for indre konsistens for faktor 4 og 5 (.651 og .688) er i grenseland for det som regnes som godt nok. Videre er det kryssladninger mellom Empatisk kommunikasjon og Mentalisering i EFA-utvalget. Dette kan anses som rimelig da begge faktorene berører aspekter ved empatisk forståelse av barnet. Modifikasjonsindekser i KFA-en viste flere mulige kryssladninger og delt feilvarians. Dette viser noe svakhet ved modellen, men det innvirker ikke på faktorstrukturen. I tillegg sees residual kovarians mellom noen ledd som kan indikere svært likt innhold (for eksempel mellom EK2 og EK5, og mellom AL2 og AL3). Vi valgte ikke å endre kandidatmodellen på bakgrunn av disse, da formålet nå var å se på om modellen alt i alt viste tilstrekkelig tilpasning.

At vi fant en annen faktorstruktur enn det vi forventet da vi konstruerte skjemaet, viser nødvendigheten av ikke kun å oversette engelskspråklige validerte skjemaer, men å prøve dem ut i en norsk sammenheng. Begreper som formelt sett er korrekte oversettelser, kan ha andre valører på norsk, altså inngå i en annen semantisk struktur (Arnulf et al., 2014; Arnulf et al., 2018). Når vi i tillegg prøver å undersøke flere aspekter i ett kartleggingsinstrument og ikke flere, er det også å forvente at noen sammenhenger oppstår som følge av metodevariansproblemet (Spector et al., 2019). I faktoranalyser der flere ulike metoder inngår, vil noe av variansen være knyttet til selve utformingen av skjemaet, mens i analyser basert på kun ett skjema kan noen sammenhenger svekkes rett og slett grunnet det enhetlige designet på metoden. Det er jo en fordel, da metodevarians egentlig er metodisk støy.

Avslutning

Studiens mål var å undersøke om vi fant empirisk støtte for en modell for foreldrestil som både favner foreldreledelse, anerkjennelse og empati, operasjonalisert i seks underkategorier: krav og normer, selvstyring, verdsettelse, transparens, empatisk kommunikasjon og mentalisering. Faktoranalysene ga støtte for underkategoriene, med unntak av transparens, og som unipolare faktorer. Studien gir derfor empirisk støtte for å differensiere mellom områdene foreldreledelse, anerkjennelse (verdsettelse) og empatisk kommunikasjon og forståelse, men som en femfaktormodell. Å vurdere de fem underområdene vil potensielt gi en mer nyansert og bredere vurdering av foreldrestil enn de tradisjonelle modellene. Den vil etter vårt syn være spesielt relevant i foreldrekursing og -veiledning som integrerer kompetanse i foreldreledelse og empatisk kommunikasjon og forståelse.

Spørreskjemaet slik det nå foreligger, kan brukes med forsiktighet i å generere ideer basert på en ipsativ fortolkning, og med stor forsiktighet med normativ fortolkning basert på det foreløpige normgrunnlaget. Når normdataene og ytterligere validitetsdata er på plass, vil spørreskjemaet gjøres gratis tilgjengelig for klinikere.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 61, nummer 4, 2024, side

TEKST

Øyvind Fallmyr, Klinikk psykisk helse og avhengighet, Sykehuset i Vestfold HF

KONTAKT: oeyfal@siv.no

Olaf Lund

Jens Egeland

- Ansar, N., Nissen Lie, H. A., Zahl-Olsen, R., Bertelsen, T. B., Elliott, R. & Stiegler, J. R. (2022). Efficacy of emotion-focused parenting programs for children's internalizing and externalizing symptoms: A randomized clinical study. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology: The Official Journal for the Society of Clinical Child and Adolescent Psychology, American Psychological Association, Division 53*, 51(6), 923-939. <https://doi.org/10.1080/15374416.2022.2079130>
- Ansar, N., Nissen Lie, H. A. & Stiegler, J. R. (2023). The effects of emotion-focused skills training on parental mental health, emotion regulation and self-efficacy: Mediating processes between parents and children. *Psychotherapy Research: Journal of the Society for Psychotherapy Research*, 1-20. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/10503307.2023.2218539>
- Arnulf, J. K., Larsen, K. R., Martinsen, Ø. L. & Bong, C. H. (2014). Predicting survey responses: how and why semantics shape survey statistics on organizational behaviour. *PloS One*, 9(9), e106361. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0106361>
- Arnulf, J. K., Larsen, K. R., Martinsen, Ø. L. & Egeland, T. (2018). The failing measurement of attitudes: How semantic determinants of individual survey responses come to replace measures of attitude strength. *Behavior Research Methods*, 50(6), 2345-2365. <https://doi.org/10.3758/s13428-017-0999-y>
- Barrett-Lennard, G. T. (2015). *The Relationship Inventory: A complete resource and guide*. Wiley-Blackwell.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Boateng, G. O., Neilands, T. B., Frongillo, E. A., Melgar-Quíñonez, H. R. & Young, S. L. (2018). Best practices for developing and validating scales for health, social, and behavioral research: A primer. *Frontiers in Public Health*, 6. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpubh.2018.00149>
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford Press.
- Burke, K., Dittman, C. K., Haslam, D. & Ralph, A. (2021). Assessing critical dimensions of the parent-adolescent relationship from multiple perspectives: Development and validation of the Parent-Adolescent Relationship Scale (PARS). *Psychological Assessment*, 33(5), 395-410. <https://doi.org/10.1037/pas0000992>
- Cunningham, J. N., Kliewer, W. & Garner, P. W. (2009). Emotion socialization, child emotion understanding and regulation, and adjustment in urban African American families: differential associations across child gender. *Development and Psychopathology*, 21(1), 261-283. <https://doi.org/10.1017/S0954579409000157>
- Dunsmore, J. C., Booker, J. A. & Ollendick, T. H. (2013). Parental Emotion Coaching and Child Emotion Regulation as Protective Factors for Children with Oppositional Defiant Disorder. *Social Development (Oxford, England)*, 22(3). <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2011.00652.x>
- Egeli, N. A., Rogers, W. T., Rinaldi, C. M. & Cui, Y. (2015). Exploring the Factor Structure of the Revised-Parent as a Social Context Questionnaire. *Parenting*, 15, 269-287. <https://doi.org/10.1080/15295192.2015.1053334>
- Fabes, R. A., Eisenberg, N. & Bernzweig, J. (1990). *Coping with children's negative emotions scale (CCNES): Description and scoring*. Arizona State University.
- Fallmyr, Ø. (2022). *Kompetente foreldre: Styrk barnet og løs konflikter med følelsesbevissthet og empati*. Universitetsforlaget.
- Foroughe, M., Stillar, A., Goldstein, L., Dolhanty, J., Goodcase, E. T. & Lafrance, A. (2019). Brief emotion focused family therapy: An intervention for parents of children and adolescents with mental health issues. *Journal of Marital and Family Therapy*, 45(3), 410-430. <https://doi.org/10.1111/jmft.12351>
- Goretzko, D., Pham, T. T. H. & Bühner, M. (2021). Exploratory factor analysis: Current use, methodological developments and recommendations for good practice. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 40(7), 3510-3521. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00300-2>
- Gottman, J. & Declaire, J. (1997). *Raising an emotionally intelligent child. The heart of parenting*. Simon & Schuster.
- Greenberg, L. S. (2021). *Changing emotion with emotion: A practitioner's guide*. American Psychological Association.
- Hagen, A. H. V., Austbø, B., Hjelmseth, V. & Dolhanty, J. (2019). *Emosjonsfokuset ferdighetstrening for foreldre: En lærebok for terapeuter og veiledere*. Gyldendal.
- Hakim-Larson, J., Parker, A., Lee, C., Goodwin, J. & Voelker, S. (2006). Measuring parental meta-emotion: Psychometric properties of the emotion-related parenting styles self-test. *Early Education and Development*, 17(2), 229-251. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1702_2
- Hu, L.-T. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Hurley, K. D., Huscroft-D'Angelo, J., Trout, A., Griffith, A. & Epstein, M. (2014). Assessing parenting skills and attitudes: A review of the psychometrics of parenting measures. *Journal of Child and Family Studies*, 23(5), 812-823. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9733-2>
- Hurrell, K. E., Houwing, F. L. & Hudson, J. L. (2017). Parental meta-emotion philosophy and emotion coaching in families of children and adolescents with an anxiety disorder. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 45(3), 569-582. <https://doi.org/10.1007/s10802-016-0180-6>

- Keijser, R., Nilsson, K. W & Åslund, C. (2020). Measuring parental dimensions: A psychometric evaluation of the parents as social context questionnaire, Swedish version. *Cogent Psychology*, 7(1). <https://doi.org/10.1080/23311908.2020.1757856>
- Lafrance, A. R., Henderson, K. & Mayman, S. (2020). Emotion-Focused Family Therapy: a Transdiagnostic Model for Caregiver-Focused Interventions. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000166-000>
- Luyten, P., Mayes, L. C., Nijssens, L. & Fonagy, P. (2017). The parental reflective functioning questionnaire: Development and preliminary validation. *PLoS One*, 12(5), e0176218. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0176218>
- Maccoby, E. & Martin, J. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. I P. H. Mussen (Red.), *Handbook of Child Psychology* (s. 1-101). Wiley.
- Mardia, K. V. (1970). Measures of multivariate skewness and kurtosis with applications. *Biometrika*, 57(3), 519-530. <https://doi.org/10.1093/biomet/57.3.519>
- McDonald, R. P. (2013). *Test theory: A unified treatment*. Psychology Press.
- O'Connor, B. P. (2000). SPSS and SAS programs for determining the number of components using parallel analysis and Velicer's MAP test. *Behavior Research Methods, Instrumentation, and Computers*, 32, 396-402. <https://doi.org/10.3758/BF03200807>
- Parent, J. & Forehand, R. (2017). The Multidimensional Assessment of Parenting Scale (MAPS): Development and Psychometric Properties. *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2136-2151. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0741-5>
- Pinquart, M. (2017). Associations of parenting dimensions and styles with externalizing problems of children and adolescents: An updated meta-analysis. *Developmental Psychology*, 53(5), 873-932. <https://doi.org/10.1037/dev0000295>
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B. & Podsakoff, N. P. (2012). Sources of method bias in social science research and recommendations on how to control it. *Annual Review of Psychology*, 63, 539-569. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-120710-100452>
- R Core Team, R. (2013). *R: A language and environment for statistical computing*. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2020.589965>
- Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95-103. <https://doi.org/10.1037/h0045357>
- Rosseel, Y. (2012). lavaan: An R package for structural equation modeling. *Journal of Statistical Software*, 48, 1-36. <https://doi.org/10.18637/jss.v048.i02>
- Schreiber, J. B., Nora, A., Stage, F. K., Barlow, E. A. & King, J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of Educational Research*, 99(6), 323-338. <https://doi.org/10.3200/JOER.99.6.323-338>
- Serbin, L. A., Kingdon, D., Ruttle, P. L. & Stack, D. M. (2015). The impact of children's internalizing and externalizing problems on parenting: Transactional processes and reciprocal change over time. *Development and Psychopathology*, 27(4 Pt 1), 969-986. <https://doi.org/10.1017/S0954579415000632>
- Severinsen, L., Stiegler, J. R., Nissen-Lie, H. A., Sahar, B. & Zahl-Olsen, R. (2022). Effectiveness of emotion focused skills training for parents: study protocol for a randomized controlled trial in specialist mental health care. *BMC Psychiatry*, 22, 1-9. <https://doi.org/10.1186/s12888-022-04084-x>
- Skinner, E., Johnson, S. & Snyder, T. (2005). Six dimensions of parenting: A motivational model. *Parenting*, 5(2), 175-235. https://doi.org/10.1207/s15327922par0502_3
- Sleddens, E. F., O'Connor, T. M., Watson, K. B., Hughes, S. O., Power, T. G., Thijs, C., De Vries, N. K. & Kremers, S. P. (2014). Development of the comprehensive general parenting questionnaire for caregivers of 5-13 year olds. *The International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11, 1-9. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-11-1>
- Spector, P. E., Rosen, C. C., Richardson, H. A., Williams, L. J. & Johnson, R. E. (2019). A new perspective on method variance: A measure-centric approach. *Journal of Management*, 45(3), 855-880. <https://doi.org/10.1177/0149206316687295>
- Stiegler, J. R. (2015). *Emosjonsfokuset terapi: Å forstå og forandre følelser*. Gyldendal Akademisk.
- Wilhelmsen-Langeland, A., Aardal, H., Hjelmseth, V., Fyhn, K. & Stige, S. (2019). An emotion focused family therapy workshop for parents with children 6-12 years increased parental self-efficacy. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 25, 1-13. <https://doi.org/10.1080/13632752.2019.1655921>